

HISTORICKÝ KALENDÁR 2014

okolo r. 1369 – v Husinci sa narodil český reformátor Majster Ján Hus (645. výročie)

1429 – bratislavské stretnutie Žigmunda Luxemburského a husitov (Prokopa Holého Veľkého) v dňoch 28. 3. – 9. 4.; rokovania sa skončili neúspechom, husitská delegácia trvala na uznaní štyroch pražských artikulov (585. výročie)

1484 – narodil sa markgróf Juraj Brandenburský, zvaný *Zbožný*, horlivý stúpenec Dr. Martina Luthera a podporovateľ a šíriteľ myšlienok Reformácie v Uhorsku i v Nemecku (530. výročie)

– narodil sa Pavol Speratus, známy stúpenec Lutherovho učenia a osobný priateľ Dr. Martina Luthera, nemecký evanjelický kazateľ v Jihlave, pre šírenie Reformácie vykázaný r. 1522 z Viedne (530. výročie)

- narodil sa Peter Petrovič, jeden z ochrancov a podporovateľov Evanjelicko-luteránskej viery vo východných oblastiach Uhorska na začiatku šírenia reformácie, satmársky a szolnocký župan a dôverník rodu Zápoľských (530. výročie)

1489 – okolo tohto roku sa v Stolbergu (Harz) narodil Thomas Müntzer, nemecký náboženský reformátor, vizionár a predchodca anabaptizmu, iniciátor krvavo potlačených nepokojov nemeckého roľníctva (525. výročie)

- v Budíne sa narodil Ján Kresling; reformátor východnej časti strednej Európy, farár v Goldbergu, Adelsdorfe, Jägersdorfe a Banskej Štiavnici, spolupracovník reformačného kazateľa Konráda Cordata; zomrel v Banskej Štiavnici r. 1549 (525. a 465. výročie)

1524 – Martin Luther vydal spevník s 24 piesňami, ktorý je reflexiou reformačných zmien v oblasti chrámovej hudby a spevu; Luther bol autorom ich textov a zrejme aj časti nápevov (490. výročie)

- Martin Luther viedol polemiky a vystupoval proti náboženskému radikalizmu a teologickým úchylkám Andreasa Karlstadta a Thomasa Müntzera; definitívne skoncoval so svojou príslušnosťou k augustiniánskej reholi a ďalej vystupoval ako akademický teológ (490. výročie)

- zápas medzi konzervatívnymi utrakvistami (starokališníkmi) a stúpencami nového Lutherovho reformačného učenia v Čechách; spor o charakter Reformácie, v ktorom sa odrážali i zostrujúce sa konflikty šľachty a meštianstva i národnostné spory, vyústil do prevratu v Prahe a nastolenia utrakvistickej vlády Jana Paška z Vratu a vyhnaní hlavných nositeľov reformačných myšlienok na čele s Václavom Hlavsom z Liboslavi z mesta (490. výročie)

1529 – pravdepodobne pri príležitosti konania ríšskeho snemu v Speyeri Dr. Martin Luther zložil na námet 46. žalmu hymnu reformácie – *Ein feste Burg ist unser Gott – Hrad prepevný je Pán Boh náš* (485. výročie)

- **Martin Luther vydal svoj *Malý a Veľký katechizmus* (485. výročie)**
- **Lucas Cranach st. namaľoval alegoricko-didaktické dielo propagujúce reformáciu, *Alegóriu zákona a milosti*, ktorá sa rýchlo začala šíriť ako drevoryt (485. výročie)**
- 1529 – turecký sultán Sülejman I. Nádherný vtiahol do Uhorska a na jeseň obľahol Viedeň**; slabosť Habsburgovcov čeliť invázii obrovskej osmanskej armády podmienila aj ich neochota priznať plnú náboženskú slobodu protestantom v Svätej rímskej ríši národa nemeckého a obavy ríšskych kniežat (katolíckych i evanjelických) z upevnenia habsburskej moci v krajinách, v ktorých vládli; pre evanjelikmi to znamenalo dlhoročnú dilemu, ako sa vyrovnat' na jednej strane s katolíckym panovníkom, na druhej strane s nebezpečenstvom osmanskej expanzie (485. výročie)
- **obrazoborecké nepokoje v Bazileji a zrušenie omše v Štrasburgu (485. výročie)**
- 1534 – vydanie úplného prekladu *Bible* v nemeckom jazyku (480. výročie)**
- **duchovní stredoslovenských banských miest prijímajú *Augsburské vyznanie* (480. výročie)**
- **začala sa nekompromisná teokratická diktatúra anabaptistov v Münsteri**, ktorá sa o rok neskôr skončila krvavým potlačením ich vlády a nastolením poriadku (480. výročie)
- 1539 – vo februári až apríli sa konalo zhromaždenie evanjelických ríšskych kniežat, vyslancov a teológov vo Frankfurte nad Mohanom (475. výročie)**
- **zomrel Ján Henckel**, rodák z Levoče, kanonik varadínskej kapituly, levočský a košický farár, od r. 1525 dvorný kazateľ kráľovnej Márie na dvore v Budíne, univerzitný profesor, stúpenec a šíriteľ reformačných myšlienok (475. výročie)
- **v Bardejove začína svoje pôsobenie ako rektor tamojšej školy reformátor Leonard Stöckel**; významný evanjelický teológ a humanistický učenec, ktorý sa do rodného mesta vracia po päťročnom účinkovaní v úrade rektora školy v nemeckom Eislebene (475. výročie)
- **na Krásnej Hôrke nechal gemerský župan a stúpenec reformácie František Bubek popraviť anabaptistického kazateľa Andreasa Fischera**, známeho jeho radikálnymi náboženskými a sociálnymi názormi (475. výročie)
- 1544 – reformátor Bartolomej Bogner z Kronstadtu (Sedmohradsko) úspešne zavŕšil formovanie evanjelickej cirkvi a školstva v Levoči a na Spiši – ustanovenie Fraternity 14 spišských miest (470. výročie)**
- 1549 – Filip Melanchton zasiahol do vieroučných sporov okolo prešovského farára Mateja Lauterwalda**, ktorý šíril Osianderove myšlienky popierajúce výlučnosť ospravedlnenia z viery (zásadu *sola fide*), v liste z 3. 10. 1549 odporúčal poradiť sa s cirkevným zborom v sedmohradskom Kronstadte (dnešnom Brašove) a v nevyhnutnom prípade zbaviť Lauterwalda kazateľského úradu (465. výročie)

- **Kalvín a Bullinger prijali *Consensus Tigurinus***, čo v praxi znamenalo zjednotenie dvoch hlavných smerov kalvinizmu – ženevského a züríšského v otázke eucharistie, spojenie kalvinistov s zwingliánmi (465. výročie)
- 1554 – v Prievidzi sa narodil Albert Husselius**; evanjelický kňaz a pedagóg, rektor v Prievidzi a učiteľ v Mošovciach, farár v Prievidzi a Bytči, senior, skladateľ antifón (450. výročie)
- 1559 – vo Wittenbergu vyšla tlačou *Historia von Susanna in Tragoedien weisegestellet zu Übung der Jugend* od Leonarda Stöckela**, odohraná v Bardejove r. 1556 ako prvá školská hra v Uhorsku (455. výročie)
- **vyšlo definitívne vydanie Kalvínovho celoživotného teologického diela – *Učenia (Institutio christianae religionis)*** v latinčine; francúzska mutácia vydaná r. 1560 (455. výročie)
- **okolo tohto roku sa v Považanoch narodil Florián Michal Duchoň**, evanjelický kňaz a pedagóg, farár v Liptovskej Mare, Trenčíne, Nemšovej, Ružomberku, Nemeckej Lupči, dvorný kazateľ Štefana Ilešháziho a Kataríny Pálffyovej, dolnotrenčiansky a liptovský senior, rektor v Ružomberku; účastník Žilinskej synody; náboženský spisovateľ, autor polemického a apologetického spisu, obhajujúceho evanjelické a. v. učenie (1628) a príležitostnej poézie; **zomrel r. 1629 v Nemeckej – dnes Partizánskej Lupči** (455. a 385. výročie)
- 1559 – pápež Pavol IV. vydal všeobecne platný *Index zakázaných kníh (Index librorum prohibitorum)* postihujúci reformačnú literatúru** (455. výročie)
- 1564 – prijatím kontuberniálnych zákonov sa ustanovuje Muránsky seniorát** (450. výročie)
- **v Ivančiciach na Morave vyšiel tlačou *Nový zákon* v českom preklade biskupa Jednoty bratskej, významného českého teológa a humanistu Jana Blahoslava**, jeho najvýznamnejšie prekladateľské dielo (450. výročie)
- 1569 – bratstvo duchovných Liptovskej stolice prijíma svoje štatúty**; začiatok existencie Liptovského seniorátu (445. výročie)
- 1574 – vlastné štatúty schvaľujú Zvolenský a Šintavský seniorát** (440. výročie)
- **zomrel František Turzo**, oravský župan, stúpenec reformácie, ktorý sa po konvertovaní na evanjelickú vieru vzdal úradu nitrianskeho biskupa, ktorý zastával ako neordinovaný; otec neskoršieho palatína Juraja Turza (440. výročie)
- **v Kluži (vtedajšom Koložvári) zomrel reformátor sedmohradských Sasov Gašpar Helth (Heltai)**, kazateľ, náboženský spisovateľ, prekladateľ, predstaviteľ náboženského prúdu unitárov (440. výročie)
- 1579 – v Kraliciach na Morave** (na panstve Jana st. zo Žerotína, v tlačiarni Jednoty bratskej,

prešahovanej z Ivančíc) **vyšiel tlačou prvý diel *Kralickej Biblie***, ktorý obsahoval päť kníh Mojžišových (435. výročie)

- 1584** – v **Rohožníku** zomrel **Peter Abstemius Bornemisza**, evanjelický kazateľ, superintendent tzv. matúšovskej superintendencie maďarských evanjelikov, jeden z priekopníkov reformačnej kníhtlače na území Slovenska, náboženský spisovateľ, autor kázní a poézie (430. výročie)
- 1589** – zomrel **Jan Hlaváč (Capisto)**, duchovný správca zboru Jednoty bratskej v Třebíči, jeden z editorov *Kralickej Biblie*, autor *Postily* (1584) používanej v zboroch JB ešte v 20. storočí (425. výročie)
- v **Ružomberku** zomrel **Ondrej Cengler**, evanjelický kňaz, rektor a farár v Ružomberku, autor duchovných piesní, prekladateľ latinskej a gréckej poézie (425. výročie)
- 1594** – vzniká **Malohontský seniorát, ktorý prijíma svoje kontuberniálne zákony** (420. výročie)
- **tlačou vyšiel šiesty – posledný diel *Kralickej Biblie***, obsahujúci Blahoslavov preklad *Novej Zmluvy* (1564) s menšími úpravami, doplnený o poznámky a pripravený do tlače už r. 1593 (420. výročie)
 - **zomreli Jan Eneáš**, biskup, historik a pisár Jednoty bratskej od r. 1577 so sídlom v Ivančiciach, vydavateľ *Kralickej Biblie*, pokračovateľ v práci svojho predchodcu v úrade Ondreja Štefana na preklade *Starej zmluvy*; zaslúžil sa o prešahovanie bratskej tlačiarne z Ivančíc do Kralíc, **a Pavel Jessenius**, biskup Jednoty bratskej od r. 1589, duchovný v Slavkove a Lipníku, slovenského pôvodu (420. výročie)
- 1599** – zomreli **Jiří Strejc-Vetterus**, duchovný v Hraniciach, člen úzkej rady Jednoty bratskej, účastník rokovaní o *Českú konfesiu* r.1575, člen vydavateľského výboru *Kralickej Biblie*, prekladateľ *Žalmov* a Kalvínových *Institutiones* do českého jazyka, **a Samuel Sušický**, biskup Jednoty bratskej, zvolený krátko pred svojou smrťou, duchovný v Slavkove a Mladej Boleslavi, vydavateľ *Kralickej Biblie* (415. výročie)
- 1604** – **konala sa synoda v Rožňave**, ktorá po synodách v Prešove (1593) a Levoči (1597) opätovne vyslovila súhlas s *Formulou svornosti*, posledným dogmatickým spisom ev. a. v. vierovyznania v súbore *Symbolických kníh* (410. výročie)
- **Gemerský seniorát prijal svoje zákony**; palatínovi Jurajovi Turzovi ich v dobe formovania samostatnej organizácie evanjelickej cirkvi predložila na potvrdenie delegácia kontubernia počas audiencie v Košiciach – **v ich zmysle mal právo voliť si samostatného superintendenta** (410. výročie)
- 1609** – **séria porád a rokovaní na pôde Hornotrenčianskeho kontubernia o voľbe budúcich superintendentov** (6. 5. v Považskej Bystrici, 15. 7. konvent v Žiline, 7. 8. konventy v Sučanoch a Mošovciach) – (405. výročie)
- **politická a náboženská kríza v Českom kráľovstve**; nekatolícka opozícia predložila počas zasadania krajinského snemu (28. 1. – 1. 4. 1609) na schválenie *Českú konfesiu*

z r. 1575, ale narazila na silný odpor katolíckych radikálov na čele s kancelárom Lobkovicom, snem bol rozpustený bez prijatia záverov. Evanjelické stavy trvali na splnení svojich požiadaviek, začali rokovanie so stavmi moravskými a sliezskymi a povolali do zbrane vojsko. Hrozba otvorenej vojenskej konfrontácie a vnútrokrajinskej vojny prinútila Rudolfa II. ustúpiť ich požiadavkám (405. výročie)

- **v Košiciach zomrel Ján Fischer**; kníhtlačiar náboženskej literatúry v latinskom, nemeckom a maďarskom jazyku, o. i. diel L. Stöckela, J. Bocatia, E. Lániho, *Pentapolitany* (400. výročie)

1619 – **sedmohradské knieža Gabriel Betlen začal v lete boj proti Habsburgovcom a za podpory uhorskej evanjelickej a kalvínskej šľachty sa vyhlásil za hlavu Uhorska a ochrancu nekatolíckeho obyvateľstva**, s podriadenými veliteľmi v priebehu niekoľkých týždňov obsadil Slovensko vrátane Bratislavy (14. 10. 1619) a v súčinnosti s českým stavovským vojskom začal obliehať Viedeň (395. výročie)

- **v Spišskej Novej Vsi sa narodil Daniel Klesch**, evanjelický kňaz a pedagóg, konrektor v Šoprone, **farár** v Köszege, Sv. Jure (pri Bratislave), Spišskom Podhradí, Spišských Vlachoch, senior, náboženský exulant, rektor v Jene a profesor vo Weissenfelse, superintendent v Heldrangene; autor nábožensko-výchovnej a teologickej spisby a príležitostnej poézie (395. výročie)

- **v Habelschwerdte (Nemecko) sa narodil Michal Liefmann**, evanjelický kňaz, farár v Košiciach, superintendent východoslovenských slobodných kráľovských miest, náboženský exulant; autor náboženských prác a príležitostnej poézie (395. výročie)

1624 – **jediným povoleným náboženstvom v Čechách (29. 4.) a na Morave (9. 4.) sa na základe patentu Ferdinanda II. stalo rímskokatolícke vyznanie; Ferdinand II. vypovedal z Čiech (v auguste) a z Moravy (v októbri) všetkých nekatolíckych duchovných; rímskokatolícky klérus za asistencie cisárskeho vojska začal v lete násilnú rekatolizáciu obyvateľstva** (390. výročie)

- **v Motešiciach sa narodil Daniel Krman st.**, evanjelický kňaz, farár v Sádke, Myjave, Bobote, Blesovciach, Turej Lúke, Ozorovciach; náboženský spisovateľ a básnik, autor slovenskej duchovnej a latinskej svetskej barokovej poézie (390. výročie)

1629 – **Juraj Tranovský vydal v sliezskom Brzegu zbierku latinských duchovných piesní a hymnov *Odarum sacrarum sive hymnorum libri tres*** (385. výročie)

- **v Ružomberku sa narodil Zachariáš Kalinka**, evanjelický kňaz a pedagóg, rektor v Prievidzi, farár v Košeci; autor náboženských dišpút a teologických polemík s rímskymi katolíkmi, latinskej poézie a školskej drámy *Status Minervalis* (385. výročie)

- **v Radvanke (dnes Ukrajina) sa narodil Štefan Gyöngösi**, právnik, verejný činiteľ a barokový básnik; hodnostár Gemerskej stolice, tajomník palatína F. Vešeléniho, právny zástupca Andrášiovcov a E. Zrínskej, stúpenec Imricha Tököliho a Františka II. Rákociho; autor básnických skladieb inšpirovaných súvekými

politickými a spoločenskými udalosťami; **zomrel v 22. 7. 1704 v Rožňave** (385. a 310. výročie)

1634 – v **Levoči vyšli pôvodné duchovné piesne, modlitby a náboženská úvaha Daniela Pribiša**, ktoré boli súčasťou vydania katechizmu Dr. Martina Luthera; v dobe vydania knihy šlo o najrozsiahlejšiu pôvodnú slovenskú tlač (380. výročie)

- v **Podhoranoch sa narodil Ondrej Günther**, evanjelický kňaz, farár v Gánovciach a Hrabušiciach, po r. 1672 náboženský exulant, duchovný a senior v Naumburgu a Bleichenrode; homiletik, autor náboženskej, teologickej a spoločensky angažovanej spisby; **zomrel v nemeckom Bleichenrode 6. 11. 1709** (380. a 305. výročie)

- v **Senci sa narodil Štefan Fekete**, evanjelický kňaz a pedagóg, rektor a farár v Kőszegu (Kyseku), superintendent Zadunajského dištriktu; po r. 1672 náboženský exulant (po návrate r. 1681 konvertoval na katolícku vieru a aktívne sa podieľal na násilnej rekatolizácii); autor náboženských úvah, kázní a dišpút, prekladateľ diela H. Müllera z Rostocku do maďarského jazyka (380. výročie)

1644 – **potlačenie posledného, náboženským a sociálnym útlakom motivovaného protihabsburského povstania Valachov na Morave**, ktoré sa začalo po ovládnutí časti moravského územia Švédmi v lete 1642; v januári 1644 začali cisárske vojská a oddiely hajdúchov východomoravských panstiev a portášov ťaženie na centrum povstania – Vsetín, ktorý padol 26. 1. 1644. Nasledovali represálie a popravy povstalcov a ich vodcov, ako aj celoplošné odzbrojovanie valašského obyvateľstva. Niekoľko stoviek osôb za účasť na povstaní popravili, viaceré dediny počas posledných bojov vojsko vydrancovalo a vypálilo, mnoho Valachov utieklo na Slovensko, kde sa schyľovalo k vystúpeniu Juraja I. Rákociho; povstanie podporovali aj oddiely vojakov a poddaných z rákociovských panstiev na strednom Považí (370. výročie)

1644 – v **Dolnej Strehovej sa narodil Štefan Pilárik ml. (II.)**, evanjelický kňaz, rektor v Senici, farár v Trnave, Modre a cirkevných zboroch na území dnešného Nemecka; neohrozený obranca evanjelickej viery a náboženský exulant, autor nábožensko-vzdelávacej literatúry, duchovných piesní, kázní, modlitieb a duchovnej poézie (370. výročie)

1659 – **evanjelici na krajinskom sneme v Bratislave požadovali odstránenie náboženských krívd**; z tohto dôvodu odmietali rokovať o štátnych a politických záležitostiach – hrozbe vojny s Tureckom a kritickéj situácii v Sedmohradsku po páde kniežat'a Juraja II. Rákociho, ktorý sa zaplietol do poľsko-švédskej vojny bez súhlasu Osmanskej ríše (355. výročie)

- v **Banskej Štiavnici sa narodil Ján Gottfried Hellenbach**, lekár, banský podnikateľ, významný hospodársky predstaviteľ konfederovaných uhorských stavov; stúpenec a hlavný komorský gróf Františka II. Rákociho; popredný neordinovaný činiteľ evanjelickej cirkvi v Uhorsku v časoch jeho povstania, iniciátor Cerovskej synody v r. 1704 a predseda konzistória (355. výročie)

- v **Púchove zomrel Pavol Mlynárik-Felicides**, evanjelický kňaz a pedagóg; rektor v Trenčíne, farár v Púchove a Dobrej; autor príležitostnej poézie a teológ (355.

výročie)

- **okolo tohto roku v Košeci zomrel Matej Gažúr**, evanjelický kňaz a pedagóg, rektor v Necpaloch, farár v Košeci; autor duchovnej poézie, zaradenej do diel J. Tranovského a J. Kalinku, a príležitostných veršov, venovaných udalostiam v patronátnej rodine Ostrožičovcov (355. výročie)

1669 – v **Bátovciach sa narodil Samuel Antoni**, evanjelický kňaz, dvorný kazateľ Mateja Ostrožiča v Trenčíne, farár v Hybiach, na Vyšnej Boci, v Hrádku, Bzinciach pod Javorinou, Novom Meste nad Váhom, Paludzi a Štítniku; gemersko-šarišsko-spišský superintendent v období povstania Františka II. Rákociho, autor náboženskej literatúry, podporovateľ slovenských študentov (345. výročie)

1674 – **tretí bratislavský súd (5. 3. – 7. 4.)**; v zinscenovanom procese bolo odsúdených 336 evanjelických a kalvínskych kňazov a učiteľov, ktorí sa pred mimoriadny delegovaný súd dostavili na predvolanie ostrihomského arcibiskupa a uhorského prímasa Juraja Selepčeniho; napriek hrozbe a nátlaku v podobe vyneseného rozsudku smrti 45 evanjelických a 49 kalvínskych duchovných a učiteľov nepodpísalo reverz o zrieknutí sa úradu – tých potom niekoľko mesiacov väznili v neľudských podmienkach na hradoch a v pevnostiach Branč, Eberhard, Kapuvár, Leopoldov, Komárno, Sárvár; na jar 1675 dve tretiny z nich odtransportovali do Neapola, kde ich čakalo galejné otroctvo (340. výročie)

- **spišskopodhradský súd (30. 4. – 2. 5.)**; tribunál zloženého uhorsko-poľského súdu odsúdil na vyhnanstvo a vypovedanie zo všetkých korunných území Uhorského kráľovstva 41 evanjelických duchovných z územia spišských miest zálohovaných Poľsku; keďže nikto z nich nepodpísal reverz, do 15 dní museli aj s rodinami opustiť krajinu a 18. 6. ich úradne vyhlásili za vyhnancov a skonfiškovali majetok; okamžite po vynesení rozsudku v máji 1674 začal spišský prepošť Juraj Báršoň zberať kostoly v miestach, kde pôsobili odsúdení (340. výročie)

- **Kuškov rukopisný spevník** (340. výročie)

- **pravdepodobne toho roku v Žiline zomrel Ján Dadán st.**, významný slovenský kníhtlačiar a vydavateľ českého pôvodu, náboženský exulant. Vo svojich tlačiarňach v Trenčíne a Žiline sa zaslúžil o vydanie širokého spektra slovenskej evanjelickej spisby 17. storočia (340. výročie)

1679 – v **Turčianskom Jasene-Hornom Jasene sa narodil Daniel Jesenský-Jessenius**; básnik, autor latinskej a slovenskej príležitostnej poézie s nábožensko-politickými reflexiami (335. výročie)

1684 – **Turolúcky kancionál**; rukopisné dielo pozostávajúce z duchovných a svetských historických piesní, prevažne v slovakizovanej češtine, ktorého autorom je zeman Juraj Ľuborčiansky-Liborcenus z Ľuborče; vzácne dielo objavil evanjelický kňaz a cirkevný historik Ján Mocko (330. výročie)

- v **Prešove zomrel Matej Hóher**; evanjelický duchovný, diakon v stredoslovenskej banskej oblasti, farár v Prešove a Sedmohradsku, dvorný kňaz Imricha Tököliho a poľný duchovný jeho vojsk; náboženský spisovateľ, autor teologických spisov, dišpút

a úvah (330. výročie)

1689 – Koledanov-Palumbiniho rukopisný spevník (325. výročie)

- v **Čerenčanoch-Preluce sa narodil Juraj Bahil**, evanjelický kňaz a pedagóg, rektor škôl v Prietrži a Hrachove, farár v Čerenčanoch; biblista a jazykovedec, autor odbornej literatúry ku knihám Starej i Novej zmluvy, vieroučných a filozofických diel, príležitostnej barokovej poézie (325. výročie)
- v **Žitave (dnes Nemecko) zomrel Gašpar Motešický**; evanjelický kňaz, náboženský exulant, autor náboženskej literatúry, modlitieb a duchovných piesní (325. výročie)

1704 – porada evanjelických stavov stredoslovenských stolíc v Cerove (Hont) o obnove cirkvi v podmienkach náboženskej slobody nastolenej povstaním Františka II. Rákociho; na porade iniciovanej Jánom Gottfriedom Hellenbachom zvolili za superintendenta Štefana Pilárika z Banskej Štiavnice (310. výročie)

1714 – na Ponikách sa narodil Ján Demian, evanjelický kňaz, farár v Malých Zlievcach a Ostrej Lúke, náboženský spisovateľ a cirkevný historik, autor rukopisných dejín evanjelického cirkevného zboru v Banskej Štiavnici (300. výročie)

1729 – jezuita Antonín Koniáš vydal príručku *Clavis haeresim claudens et aperiens – Klíč kacířské bludy k rozeznání otvírající, k vykořenění zamykající* (úradne schválený až r. 1770), ktorý poslúžil v krajinách Českej koruny k identifikácii a ničeniu zakázanej nekatolíckej náboženskej i svetskej literatúry (285. výročie)

1734 – vyšla prvá cirkevná agenda v slovenskom jazyku vydaná tlačou – *Agenda ecclesiastica Slavonica*, ktorej autorom bol **Daniel Krman ml.**; o vydanie sa zaslúžil jeho zať Juraj Ambrózi, pôvodcom z Dolného Kubína, v tom čase farár vo Vrbovcich a neskôr superintendent Potiského dištriktu (280. výročie)

1749 – neúspešný pokus evanjelikov a. v. dosiahnuť u cisárovnej a uhorskej kráľovnej Márie Terézie zmiernenie reštriktívnych *Rezolúcií jej otca Karola III. (VI.)* – (265. výročie)

- v **Hronseku zomrel Pavol Severíni**, evanjelický kňaz, farár v Baďane, Rybároch, Hájnikoch a Hronseku, budovateľ tamojšieho artikulárneho kostola; stúpenec evanjelicko-luteránskej ortodoxie, spolupracovník S. Hruškoviča, autor duchovných piesní a prvých slovenských evanjelických paší, zostavených podľa nemeckej predlohy (265. výročie)

1754 – v Szúgy (dnes Maďarsko) zomrel Gabriel Balašovic, evanjelický kňaz, farár v maďarských dolnozemských zboroch v Galgalute a Szúgy, pedagóg, autor *Návrhu na nápravu škôl dedinských* (260. výročie)

- v **Ábelovej zomrel Samuel Lauro**, evanjelický kňaz, farár v Dobroči a Ábelovej, autor filozoficko-náboženskej dizertácie (260. výročie)

1759 – zomrel Ján Turzo-Nosický, pedagóg, spisovateľ, historik a evanjelický kňaz, rektor

evanjelickej školy v Trenčíne, najvýznamnejší spolupracovník Mateja Bela pri spracovaní reálií Trenčianskej stolice (255. výročie)

1774 – v **Sennom zomrel František Laho**, evanjelický kňaz, farár v Pondelku a Sennom, barokový náboženský spisovateľ (240. výročie)

1779 – **Samuel Tešedík ml. založil v Sarvaši Prakticko-ekonomický priemyselný ústav, prvý svojho druhu v Európe** (235. výročie)

1794 – v **Bratislave bol založený evanjelický sirotinec** (220. výročie)

1804 – **st'ážnosti evanjelikov u panovníka; generálny konvent prosil Františka I. o odvolanie nariadenia, aby evanjelickí kňazi pod pokutou vykázali z ev. a. v. kostola každého prítomného katolíka (a proti násilnému odoberaniu detí z miešaných manželstiev po podpísaní vynútených reverzov evanjelickej stránky, ak u detí bola zanedbaná výchova v katolíckom duchu)** – (210. výročie)

1824 – v **Brezne sa narodil Ján Kuzmány**, evanjelický kňaz a pedagóg, profesor na evanjelickom gymnáziu v Banskej Štiavnici, farár v Brezne, zvolenský senior; autor príležitostných rečí (190. výročie)

1829 – **na základe rozhodnutia panovníka Františka I. a na príkaz Miestodržiteľskej rady mohol katolícky zemepán pozvať evanjelického vychovávateľa na vyučovanie svojich detí iba so súhlasom kráľa**; toto rozhodnutie muselo byť prečítané na generálnom konvente cirkvi (185. výročie)

- **narodil sa Ján Kmeti**, evanjelický kňaz, farár v Paludzi, liptovský senior; autor modlitebnej knižky pre evanjelické ľudové školy Liptovského seniorátu, **zomrel v Paludzi r. 1899** (185. a 115. výročie)

1834 – **Martin Hamuljak založil v Pešti Spolok milovníkov reči a literatúry slovenskej**; založenie spolku bolo krokom na ceste k zjednoteniu národa a odstráneniu konfesiónálnych bariér; predsedom spolku sa stal Ján Kollár, slovenský evanjelický farár v Pešti (180. výročie)

- **superintendenti Pavol Jozeffy** (Potiský dištrikt) a **Ján Szeberíni** (Banský dištrikt) **vydali výzvu na prípravu nového evanjelického spevníka** (180. výročie)

1839 – **zomrel Alexander Prónay**, generálny dozorca evanjelickej a. v. cirkvi v Uhorsku v r. 1818 – 1839 (175. výročie)

1844 – v **Miklósfalve (Maďarsko) sa narodil Karol Móric Gratz**, evanjelický kňaz, farár v Gelnici a Koložvári; senior, redaktor cirkevnej tlače a publicista (170. výročie)

1859 – **na ostrove Ambon (dnes Indonézia) zomrel Karol Ľudovít Doležal**; lekár, prírodovedec, entomológ; bádateľ stredoeurópskeho a tropického hmyzu; člen viedenskej zoológicko-botanickej spoločnosti, spolupracovník Prírodovedného múzea vo Viedni a Maďarského národného múzea; autor odborných správ, prác a článkov (155. výročie)

- **v Orosháze (Maďarsko) sa narodil Vojtech Pukánszky st.**, evanjelický teológ a vysokoškolský pedagóg; profesor starozmluvnej vedy na Teologickej akadémii v Bratislave, autor teologickej a náboženskej literatúry a revízie maďarského prekladu Starej zmluvy; **zomrel v Bratislave r. 1899** (155. a 115. výročie)

- 1879 – v Rejdovej sa narodila Zuzana Mattheidesová**, cirkevnocharitatívna pracovníčka, organizátorka slovenskej evanjelickej diakonie, prvá sestra predstavená Materského domova diakonís Betánia v Liptovskom Mikuláši (135. výročie)

- **v Trnave zomrel Karol August Reischel**, podnikateľ, dlhoročný dozorca ev. a v. cirkevného zboru v Trnave a zakladateľ základiny na podporu penzionovaných duchovných, učiteľov a farárskych vdov Preddunajského dištriktu (135. výročie)

- 1884 – na Myjave sa narodil Ján Bradáč**, evanjelický kníhtlačiar a vydavateľ, autor duchovných piesní a básní, pamätnice k 200. výročiu smrti D. Krmana ml. a rukopisnej práce o D. Pažickom (130. výročie)

- 1899 – Tranoscius vydal svoju prvú publikáciu – Kralickú Bibliu, Knihu kníh** pre vydavateľský spolok vytlačil Karol Salva v Ružomberku (115. výročie)

- **v Mošovciach sa narodila Milina Morháčová**, vedúca sestra Materských domovov diakonís v Bratislave a Liptovskom Mikuláši, prekladateľka náboženskej literatúry z nemeckého jazyka (115. výročie)

- 1904 – v Levoči bol založený evanjelický sirotinec** (90. výročie)

- 1914 – v Málinci sa narodil Ondrej Žižák**, evanjelický kňaz, farár v Pôtri a Zvolenskej Slatine, cirkevný historik, odborník na cirkevné dejiny Slovenska po r. 1850, pedagóg SEBF v Bratislave, administrátor *Služby* (100. výročie)

- 1924 – tlačou vyšiel preklad Novej zmluvy od misijného pracovníka Jozefa Roháčka** (90. výročie)

- 1929 – Združenie evanjelickej mládeže (SEM) zorganizovalo svoj prvý letný tábor, ktorý sa uskutočnil pod Oravským hradom** (85. výročie)

- **v Slovenskom Komlóši (Maďarsko) zomrel Pavol Gajdáč**, evanjelický kňaz a pedagóg, profesor klasickej filológie na gymnáziu v Sarvaši a učiteľ dievčenskej školy v Békešskej Čabe, farár v Slovenskom Komlóši; básnik, cirkevný a svetský publicista, náboženský spisovateľ, autor úvah, kázaní, rečí a modlitieb, historik Slovenského Komlóša (85. výročie)

- 1934 – cirkevná porada o preklade Novej zmluvy do slovenského jazyka v Žiline** (80. výročie)

- **bola založená Jednota evanjelických mužov** (80. výročie)

- **v Kežmarku zomrel Andrej Bartal**, evanjelický kňaz, farár v Slovenskej Vsi, Mengusovciach a Batizovciach, konsenior; prekladateľ, autor nábožensko-výchovnej a vzdelávacej literatúry a homiletík (80. výročie)

1949 – v Prahe zomrel **Karol Lányi**, evanjelický kňaz, vysokoškolský pedagóg, teológ a cirkevný historik; farár v Šoprone, tajomník Evanjelickej cirkevnej rady vo Viedni, profesor systematickej teológie v Bratislave; autor nábožensko-výchovnej a vzdelávacej literatúry, kompendií k Starej a Novej zmluve, biografických čít Husa, Savonarolu, Komenského, o. i. historických diel *Vývin hlavných vieroučných článkov cirkvi ev. a. v.* (1927) a *Prenasledovanie evanjelikov na Slovensku a v Česku* (1921) – (65. výročie)

1969 – v Novom Meste nad Váhom zomrel **Juraj Struhárik**, evanjelický kňaz, farár v Bzinciach pod Javorinou, spolutvorca cirkevnej ústavy, autor nábožensko-vzdelávacej literatúry a diel zameraných na etiku náboženstva, pre svoje hlboké znalosti a ušľachtilý charakter nazývaný *kniežaťom teológie*, perzekvovaný ľudáckym a socialistickým režimom (45. výročie)

1979 – v Poprade zomrel **Mikuláš Adamčík**, evanjelický kňaz, farár vo Švábovciach a Poprade, senior Tatranského seniorátu, autor nábožensko-vzdelávacej, pedagogickej a odbornej literatúry, redaktor regionálnej cirkevnej tlače, vydavateľ seniorálnej homiletickej pomôcky *Prípravky* (35. výročie)

- v Šamoríne zomrel **Edmund Fizély**, evanjelický kňaz a vysokoškolský pedagóg, farár v Zlatých Moravciach, Dolných Salibách a Šamoríne, bratislavsko-mošonský senior v období horthyovskej okupácie južného Slovenska, predseda seniorálnej podporovne Bratislavského seniorátu, redaktor maďarskej cirkevnej tlače, v 30. rokoch profesor Čs. štátnej teologickej fakulty v Bratislave; autor Biblických histórií a prác o sociológii H. Spencera a racionalistickom prúde v uhorskom protestantizme (35. výročie)

1989 – v Piešťanoch zomrel **ThDr. Ján Hano**, evanjelický kňaz, farár v Hlohovci; autor *Dejín ev. a. v. cirkevného zboru v Piešťanoch* (25. výročie)

1994 – v Bratislave zomrel **Boris Bálent**, literárny historik, knihovedec, bibliofil, exlibrista; o. i. sa zaoberal aj slovenskými katechizmami zo 16. a 17. storočia a osobnosťou renesančného básnika Jána Silvána (20. výročie)

- v Bratislave zomrel **prof. ThDr. Pavel Kolárovský**; evanjelický kňaz, vysokoškolský pedagóg a cirkevný historik; farár v Rači, správca Teologického domova a profesor SEBF v Bratislave; autor cirkevno-historických prác a učebných textov, o i. biografie *Palatín Juraj Thurzo, jeho doba, život a dielo* (1972), *Kompendia všeobecných cirkevných dejín a Dejín dogiem* (20. výročie)

- v Revúcej zomrel **Viliam Raab**, evanjelický kňaz, farár v Revúcej; cirkevný historik, autor rukopisnej práce *Dejiny gemerského seniorátu* (20. výročie)

1999 – v Bratislave zomrel **Ján Brezina**, učiteľ, redaktor *Posla dietok a Prameňa*, autor antológií *Perly ducha* (1947) a *Aforizmov troch tisícročí* (1972) – (15. výročie)